

AVROPANIN GÜZGÜSÜNDE... ŞƏRQ

Əvvəlcə... "diri-dirı yandırılmışlar"

«Mən zəif qızıçığazam. Ona görə də həmişə başısağdı yol getməliyəm ki, baxışlarımdı yad kişi baxışlarıyla toqquşmasın; bütün günü evdə qul kimi işləməliyəm; xırda səhvə görə atam və qardaşlarımdı tərəfindən döyülməliyəm, qana qəltən olmalıyım; çölə çıxmaga, məktəbə gedib təhsil almağa ixtiyarım yoxdur. Çünkü hər şeyi kişilər həll edir...»

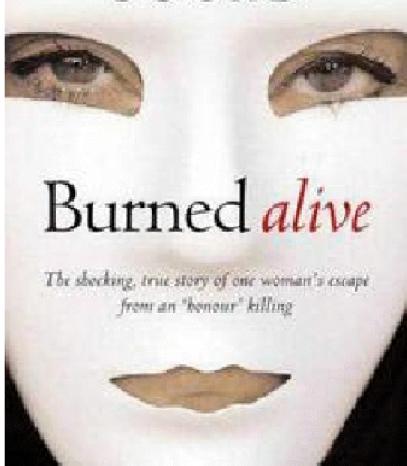
Bizim kənddə qadınlar kişilərdən qorxur, çünki bilir ki, qadının öz təbii ölümüne qədər yaşamaq şansı çox azdır. Kiçik bir günah üstündə səni ya quyuya atıb daşa dolduracaqlar, ya ilanlarla dolu zirzəmiyə atacaqlar. Axı mənim qardaşım da keçən il kiçik bacımı telefonun naqılı ilə döyüb öldürdü.

Bu sözlər son ötən illərdə Avropada çox məşhurlaşan, iyirmiye yaxın döldə tərcümə olunan və Avropanın Şərqə antipatiyası ilə seçilən dairələri tərəfindən güclü surətdə təbliğ olunan bir romanın başlanğıcından götürülüb. «Diri-dirı yandırılmışlar» adlı bu romanın müəllifi İordan çayı sahilində yaşayan müsəlman ailəsinə mənsub Suad adlı bir qızdır. Bəs görəsən onun yazısında nə var ki, bütün Avropa oxucuları onu az qala gözüñə təpir?

Əsər gənc şərqli qızın etiraflarından başlayır və sonra o, öz başına gələn hadisələrdən danışır: öz doğma qızını hər xırda şeyin üstündə gündən beş dəfə döyüb qol-qabırğasını sindiran qəddar ata, öz vəhşiliyi atalarından heç də geri qalmayan qardaşlar, ortada isə zavalı, günahsız qızlar. Bəli, əsl «dəhşət» filmidir. Romanın ilk iyirmi səhifəsi yalnız buna, yəni atanın və qardaşların öz qızlarına qarşı vəhşiliyinə həsr olunub.

Daha sonra Suad öz həyatının ikinci mərhələsindən danışır: qonşuluqda yaşayışın yaşı bir kişi onunla evlənəcəyinə söz verərək qızı intim yaxınlığa sövq edir. Lakin kişi onu aldadarəq aradan çıxır, qızın hamilə olması aşkara çıxandan sonra isə atası ilə qardaşları bir az da vəhşiləşir, qızı daha bir neçə gün döyüb-əzisdirəndən sonra ailənin kişiləri bu binamusluğu öz ailələrinin üzərindən silmək üçün qızı... diri-dirı yandırmaq qərarını verirlər. Bələ də edirlər, hamilə qızın üstüne benzin töküb odlayırlar.

SOUAD

Lakin qız ölmür. Xöşbəxt bir təsadüf nəticəsində qonşular həkim çağırmağa imkan tapırlar və qız xəstəxanaya gətirilir. Hə, əsl məsələ də bundan sonra başlayır. Birincisi, bu, adı bir kənd xəstəxanası yox, Qırmızı Xaç Cəmiyyətinin hospitallarının biridir (yəni "vəhşî Aypara"nın məsum qurbanını "humanist Qırmızı Xaç" xilas edir). İkincisi hospitaldakı Jaklin adlı avropalı qadın Suadın əsl himayədarına çevrilir, başqa xəstələrini ataraq yalnız onunla məşğul olur, onun doğmasına yardım edir və nəhayətdə birtəhər sənəd düzəldərək qızı öz körpə oğluyla bərabər Avropaya gətirməyə nail olur.

Kitabın sonu Suadın Avropadakı həyatına həsr olunub. O, əsl xöşbəxtliyini məhz burada tapır, çoxsaylı cərrahiyə əməliyyatlarından sonra tam sağalır, təhsil alır, italiyalı bir oğlana ərə gedir, bir sözə nağıllardakı kimi tam xöşbəxtlik və səadət içində həyat sürməyə başlayır.

Bu roman ətrafında Aropada çox böyük hay-küylər qalxmışdır, müxtəlif dairələrdə, telekanallarda, mətbuatda bu əsərin müzakirələri təşkil olunmuşdu və bu əsərdən Şərq əleyhinə təbliğat vasitəsi kimi yüz yox, hətta iki yüz faiz istifadə olunmuşdu.

Lakin bütün bu debatlarda, teleşou'larda yalnız bircə şey çatışmırı - baş qəhrəman. Suadın özünü ekran qarşısına dəvət etmək cəhdleri uğursuzluğa düşər olurdu, çünki o, atasının və qardaşlarının intiqamından qorxaraq televabra na çıxmışdan imtina edirdi. Bəlkə səbəb heç də bu deyil? Bəlkə səbəb odur ki, Suad adlı insan... ümumiyyətlə yoxdur. Bütün bu əsər isə Şərqdən qorxan hansısa siyasi dairələrin sıfarişlə islami gözden salmaqçın yazılan bir uydurmadır.

Əslində bu əsəri diqqətlə oxuyan oxucu orada çoxsaylı anlaşılmazlıqları hiss etməyə bilməz. Ələlxusus, bu oxucunun Şərq ölkələrindən az da olsa xəbəri varsa. Məsələn, əgər Suad ailədə kişilərdən bu cür dəhşətli şəkildə qorxurdusə, bəs necə oldu ki, qonşu kişisinin bir-i ki kəlmə sözünə inanıb, öz bədənini onun ixtiyarına verdi? Nəzərə alsaq ki, hadisələr avropalaşmış müsəlman ölkəsində yox, radikal dinin tam hökm sürdürüyü bir yerdə gedir və belə yerdə istənilən müsəlman qız hətta öz nişanlısı ilə də toy gecəsinə qədər heç bir cüzi yaxınlıq bələ etməyə cəhd etmir. Bəs necə oldu ki, Suad ortada heç nə yox ikən buna razılıq verdi? Bəs onda əvvəlki fəsillərdə təsvir olunan ata və qardaş qorxusu hara itdi?

Daha sonra, əgər ata və qardaşlar namuslarını təmiz saxlamaqçın qızı yandırmaq kimi bir addıma da əl atırlarsa, bəs onda o, xəstəxanadaykən niyə onu tam unudurlar, orada da onu öldürməkçün heç bir addım atmırlar?

Romanda etnoqrafik, coğrafi səhvlər də çoxdur, o saat hiss olunur ki, müəllifin Şərq ölkələri barədə məlumatı yalnız internet səhifələrinə əsaslanır.

Bu əsərdəki qeyri-səhihlər tam xirdalamaq fikrimiz yoxdur, məqalənin formatı buna imkan vermir, həm də bu roman heç o qədər analizə layiq də deyil. Müvəqqəti təbliğat vasitəsi kimi nəzərdə tutulan əsər artıq öz işini görüb və indi biz orda ya-zınları nə qədər inkar etməyə çalışsaq da, əhəmiyyəti olmayaçaq. Bize, daha vacibi bu cür əsərlərin yaradılmasının başında hansı səbəblərin dayandığını araşdırmaqdır.

Şahzadənin memuarları

Bu ikinci əsər «Şahzadənin memuarları» adlanır. Burada hadisələr əvvəlkinə tam əks qütbdə cərəyan edir. Əgər Suadın yaşadığı mühit inkişafdan qalmış, səfərlətin və maddi çətinliyin hökm sürdürüyü miskin bir bölgə idisə, ikinci əsərdə artıq varlı Ərəb krallıqlarından birinin kral ailəsinin həyat və mösiəti təsvir olunur. Burada artıq qəhrəmanlar Suadın qardaşları kimi avam, yarımvəhşisi, savadsız əyalət adamları deyil. Bu, dəfəki baş qəhrəman olan şahzadə qızın ətrafindəki kişilər Avropada təhsil almış, dövlətin müxtəlif strukturlarında çalışan, savadlı ziyyəli adamlardır.

Lakin Sultanə adlı şahzadə qızın başına gələnləri oxuyanda adamı birinci adını çıxarılmış əsərdəkindən daha çox vahimə basır. Axı burada eyni cür vəhşiliklər tərədən ziyalı, savadlı, intellektual adamlardır. Lakin yenə də qadına eyni münasibət, yenə də qadınların hüquqlarının tapdalanması, yenə də kişilərin diktatürası və s.

«Şahzadənin memuarları» romanının üstündə çox dayanmaq istəmirik, çünki bu romanın da müyyən təbliğat vasitəsilə yazılığınə əminik, lakin əgər birinci əsərdəki vəhşilikləri bəzi ağıllı adamlar sadəcə dini əqidəylə yox, insanların sadəcə savadsızlığı, cəhaləti ilə izah

İlqar Fəhmi

təhsili görmüş şərqlilərdir. Deməli, belə çıxır ki, şərqlilər nə qədər təhsil alsalar, nə qədər intellektual olsalar da, sona qədər daxilən vəhşî olaraq qalacaqlar.

«Ziyalı» sözü...

Dediklərimizi təsdiq etməkün məşhur Amerika şərqsünası, antişərq təbliğatıyla tanınan və ötən illərdə «Məhəmməd haqqında həqiqətlər» kitabı ilə Avropada və Amerikada böyük qalmaqlar yaratmış Robert Spenserin çıxışlarından bir fragamenti nəzərinizə çatdırıraq:

«Hətta ən liberal, ən müləyim, ən müasir ziyyəli müsəlmanlar da təbii ki Quranın diktatından çıxa bilmir və çıxa da bilməz. Quran isə açıq şəkildə bildirir ki, əsl cihadın yalnız iki yolu var, ya öldürmək, ya da bütün dünyani müsəlman etmək. Birgə yaşayış mümkün deyil

Beləliklə, düzgün islam, yaxud radical, terrorist islam fikirləri tam yanlışdır, çünki radikallıq, zülmkarlıq islamın kökündə, mənbəyindədir. Müsəlman olub, radikal olmamaq mümkün deyil.»

Əlbəttə, bu fikirlərə çoxsaylı iradlar tutmaq olar, xeyli dəqiq faktlarla, sübutlarla bu fikirləri darmadağın etmək olar, lakin bizim məqsədimiz bu deyil, məqsədimiz odur ki, Qorb islamofobaların bizim əleyhimizə apardığı təbliğatın hansı ideyaya söykəndiyini açıqlayıb, buna qarşı əks-təbliğat qurmaqdır.

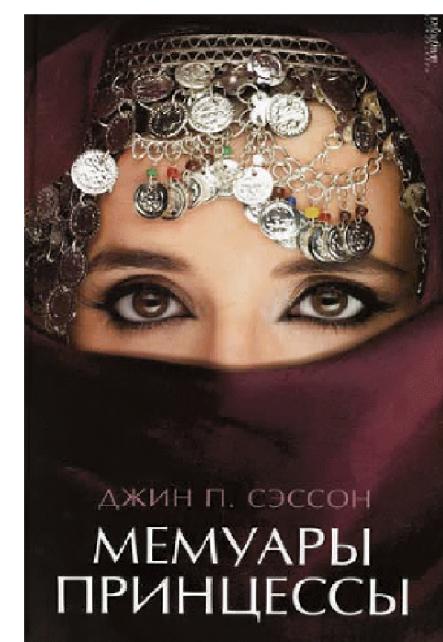
Spenser bu cümlələrlə təkcə özünün yox, Qorb ideoloqlarının hamisının əsas təbliğat vasitələrinin əsasını təşkil edən fikirləri deyir. Yəni vəhşilik, zülmkarlıq, radikallıq insanların xarakterindən, içtimai vəziyyətdən asılı deyil, bütün bunların səbəbkəri yalnız və yalnız şərqlilərin əqidəsidir.

«Şahzadənin memuarları» romanının məğzində də bu fikir durur. Bəli, insan savadlı ola bilər, ziyyəli ola bilər, ağıllı ola bilər, amma bütün bunlarla bərabər yenə də yarımvəhşisi kimi qalır, çünki şərqlidir, çünki dininə sadıqdır.

Deməli şərqlini heç bir təhsil, heç bir elm, erudiyya və intellekt vəhşilik atmosferindən çıxara bilməz...

Bu da dırnaqarası «Ziyalı sözü».

(Davamu gələn sayımızda)

edirdilərsə, ikinci romanda buna yer qalmır. Çünki vəhşilikləri tərədənlər təkrar edirəm ki, ziyyəli, savadlı, Avropa